

Mirko Pecotić:

Prošlost Smokvice 1918. – 1991., Smokvica: Vlastita naklada, 2025.

Knjiga je velikog formata (30x21,5), a slog je dvostupačni, pa je stoga obim teksta znatno veći od nominalnog broja stranica, a posebna je vrijednost knjige i obilje fotografija: Smokvičana poznatih po svojim djelima, pa zatim boraca NOVJ i učesnika NOP-a, konačno i samog naselja – 217 fotografija. Već je i samo prikupljanje te obimne slikovne građe kao dokumenata veliki doprinos M. Pecotića.

Autor je tekst knjige podijelio u četiri dijela: *I. Otok Korčula i Smokvica za vrijeme I. talijanske okupacije* (str. 7-16); *II. U Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca* (str. 17-90); *III. Razdoblje II. svjetskog rata* (str. 91-216); *IV. U socijalizmu, od 1945. do 1991.* (str. 217-307).

Dijelove III. i IV. M. Pecotić je razdijelio u poglavlja: Dio III u dva: *1. Opći uvod* i *2. Smokvica u razdoblju II svjetskog rata*, a dio IV u sedam: *1. Opći pregled*; *2. Kronološki pregled najvažnijih događaja u Smokvici od 1945. do 1990.*; *3. Upravna povijest Smokvice*; *4. Djelovanje KP i ostalih društ.-polit. organizacija – Maršal Tito u Smokvici – Otkrivanje spomenika u Smokvici 1965.*; *5. Odnosi lokalne vlasti i mjesne rimokatoličke župe*; *6. Poslijeratno zadrugarstvo Smokvice*; *7. Istaknuti Smokvičani u drugoj polovici 20. st.*

Knjiga završava tekstem: *Umjesto pogovora* (str. 308-315), a zatim *Izvorima i literaturom* i kratkom bilješkom o autoru Mirku Pecotiću.

U prvom dijelu se sažeto opisuje razdoblje prve talijanske okupacije koja je trajala od kraja 1918. do travnja 1921. Kako je Smokvica bila u sastavu općine Blato – svi su se postupci talijanske vojne uprave iskazivali i u Smokvici: odmah su smijenili dotadašnjega glavarara „nazivajući ga fanatiziranim Jugoslavenom“; to su uradili i u Čari (naravno i u ostalim naseljima otoka). Bilo je i u Smokvici, kao i u Blatu, onih koji su simpatizirali talijanske vlasti, ali je prestankom okupacije, tj. odlaskom Talijana travnja 1921. „većina ovih obitelji prihvatila jugoslavenski integralizam podržavajući monarhizam i

Vidovdanski ustav“. Naravno, i za trajanja okupacije većina stanovnika nije bila sklona talijanskoj vlasti, a kao simboličan primjer zanimljiv je postupak ratobornih Smokvičanki, od kojih su dvije od njih s drugog kata jedne kuće bacile dvije kamene ploče pred konja na kome je kapetan – upravitelj općine Blato – sa svojom suprugom išao prema Čari. Neke izrazite političke aktivnosti nije bilo, za razliku od Blata u kome je za talijanske okupacije, u potpunoj ilegalnosti, oformljena i organizacija komunističke partije.

A život je protjecao ustaljenim ritmom, u kojemu je najveći dio stanovništva bio težačkog zvanja i u kolonatskom odnosu. Taj „ustaljeni ritam“ življenja opisao je na osnovi sačuvanih dijelova arhive povjesničar (i urednik knjige) Tonko Barčot svojim tekstom na str. 10-15. Tome je pridodan i kratki izvadak iz rada pok. Pavla Bakarića o djelovanju Potrošačko-obrtne zadruge (osnovane još 1909.)

U drugom dijelu se opširnije opisuje Smokvica u razdoblju od travnja 1921. godine do travnja 1941. godine – tj. razdoblje Kraljevine, najprije Srba, Hrvata i Slovenaca, a zatim Jugoslavije. Tu je tematiku podijelio u dva razdoblja: 1920. godine, a zatim 1930. godine. U prvom razdoblju na politička kretanja u Smokvici veliki utjecaj imaju političke prilike u Blatu, jer je nekoliko utjecajnih veleposjednika iz Blata imalo posjede i na području Smokvice.

Smokvica je 1921. godine imala 1187 stanovnika, najvećim dijelom su to bili težaci koloni (samo je 10% stanovnika obrađivalo svoju zemlju), a glavna kultura bio je vinogradarstvo. Egzistencijalna osnova za život bila je oskudna. M. Pecotić navodi kako je o tome 1925. kralju Aleksandru govorio Blačanin, „odaslanik HSS-a“: „Od čitavog pučanstva općine Blato 95% su težaci koji su isključivo živjeli od loze koja je u zadnje vrijeme žilo- ždera potpuno uništila tako da narod upravo skapava, dapače gladuje. 75% pučanstva nema ni dnevne korice hljeba, a kako zaposlenja ni zarade nema u mjestu prisiljen je da se seli u daleke preookeanske krajeve, a na domu ostavlja mnogobrojnu obitelj bez novca i hrane. Tako je u ovoj samo godini iselilo u Braziliju oko 260 obitelji koje su pošle u daleki svijet da potraže posla i kruha.“

I još jedna bilješka koja govori o egzistencijalnim teškoćama: „... iako su

(Smokvica i Čara – op. a.) najbogatije selo, ne mogu godišnje imati više od dva mjeseca u godini žita. Mjesni trgovci nemaju komunikacije ni način da opskrbe cijelo selo kroz godinu dana. Snabdijevaju se u Korčuli, svakih 15 do 20 dana idu mazgama 5 do 6 sati hoda, kupe kvintal brašna i istog dana se prije noći vraćaju da ih mrak ne uhvati. Smokvica broji 150 obitelji, Čara 150, ukupno 270, kroz godinu prođe 270 ljudi i mazaka.“

„Problem izoliranosti sela na otoku nije bio jedini problem življenja. Te 1925. otok Korčulu je zahvatilo veliko iseljavanje koje je više manje bilo u svim selima na otoku, poglavito u prenapućenom Blatu s oko 10.000 stanovnika (općina Blato s oko 1700 stanovnika Smokvice i Čare.“ (citirano sa str. 34.)

Na toj socijalnoj osnovi razvijao se politički život Smokvice kao refleksi političkih podjela koje su nastale u cijeloj državi, a iskazivao se rezultatima na lokalnim i parlamentarnim izborima (glasanje za liste tadašnjih stranaka). Postepeno je HSS u općini Blato postajao glavna politička snaga, ali „Smokvica je bila izrazito jugointegralistički opredijeljena ...“ (str. 32) Iako je organizacija komunističke partije ustanovljena u svibnju 1941. to ipak ne znači da u Smokvici nije bilo simpatizera te političke orijentacije, dapače.

Vrlo važna komponenta političkog i društvenog života u Smokvici bili su Sokolski pokret i razvijanje zadrugarstva. O Sokolskom pokretu, njegovu razvoju i djelovanju u Smokvici instruktivan je tekst dopisao u knjizi povjesničar i urednik knjige Tonko Barčot, na str. 41-54., a o oživljavanju zadružnih aktivnosti uoči rata kratki izvadak je iz obimnije studije Pavla Bakarića (o zadrugarstvu Smokvice) na str. 86-88.

1930-e godine obilježene su ubojstvom prvaka HSS-a, Stjepana Radića, dubokom privrednom krizom, uvođenjem šesto-januarske diktature, okončane oktobriranim ustavom 1931, ubojstvom kralja Aleksandra, uspostavom Banovine Hrvatske – događanja koja su imala izravan refleks na društveno-politička kretanja otoka, pa, dakako, i Smokvice. M. Pecotić ta događanja potanko opisuje, a lokalni refleks dočarava navodeći značajnije ličnosti Smokvice, koje su izravno, boraveći u Smokvici, ili neizravno, boraveći izvan Smokvice, te događaje modelirali (str. 55-67 i na str. 72-79). Na prvom

mjestu spominje dr. Ljubomira Tomašića (1879.-1959.), advokatskoga zvanja, odanog jugoslavenskoj ideji, koji je zauzimao visoke funkcije: bio je predsjednik Senata Narodne skupštine Jugoslavije 1933.-1936., a nakon toga do kapitulacije stalni je član Senata. A zatim spominje posebno još: dr. Niko Baničević Bafo (1880.-1950.), dr. Kuzma Tomašić (1891.-1970.) i čuveni sociolog dr. Dinko Tomašić (1902.-1975.), da dalje ne nabrajam.

Bilo je naravno i drugih događanja, ali je naročito za tu dekadu značajno rješenje ceste preko otoka – od Blata do Korčule, zatim i niz manjih cesta; to je bio veliki napredak i otvaranje dionica ceste popraćeno je velikim slavljem.

Razdoblju II. svjetskog rata posvećeno je najviše prostora. Pažljivim pregledom onoga što se događalo, a što M. Pecotić podrobno opisuje, može se jasno vidjeti kakve su se sve promjene i kojih razmjera dogodile.

Najprije opširno M. Pecotić opisuje kapitulaciju Jugoslavije, zatim nastanak antifašističkog pokreta pod vodstvom Komunističke partije Jugoslavije, a onda slijedi ono što je najvažnije: opis „Smokvica u razdoblju II svjetskog rata“.

Kratki interregnum – od kapitulacije Jugoslavije do talijanske okupacije (aneksije) otoka 18. 5. 1941. godine – obilježen je i u Smokvici osnivanjem tzv. Mačekove Seljačke straže; za njene kratkotrajne vlasti „... od 17. travnja 1941., odnosi između pripadnika HSS-a i jugointegralista, posebno članova JRZ-e (Jereze) veoma su se zaoštrili. Počele su u tajnoj komunikaciji među mještanima kolati priče o ubojstvima od strane naoružanih pripadnika zaštite pojedinim smokviškim dužnosnicima u razdoblju šesto-siječanske diktature i kasnije.“ (str. 100) Tu zlokobnu atmosferu prekinula je talijanska vlast i nadomjestila je sumornom talijanizacijom: „Izvršivši akt aneksije 18. svibnja 1941. započela je talijanizacija čitavog otoka pa tako i Smokvice. Javni red i mir preuzele su vojne jedinice, a karabinjerska stanica je formirana u Brni. Odmah je uveden policijski sat (coprifuoco). Ograničeno je kretanje građana od 17 do 6 sati i nije se smjelo napustiti mjesto boravka. Prezimena i imena stanovnika su evidentirana na talijanskom jeziku. U školi je uveden talijanski jezik, a u osnovnu šestogodišnju školu stupili su talijanski učitelji. Svakog jutra su učenici u stavu mirno trebali slušati talijansku himnu. Na kraju prvog polugodišta 1942. godine fašisti su morali zatvoriti školu jer većina učenika

nije pohađala školu. Svi pokušaji fašista da u Smokvici organiziraju fašističke organizacije „Dopo lavore“, „Ballile“ i „GIL“ bili su bezuspješni pa su karabinjeri na čelu sa komandrom Giuseppe La Brocom započeli s mjerama zastrašivanja i uskraćivanja podjele aprovizacije mještanima Smokvice.“ (str. 101)

Jasno je da Smokvičani nisu prihvatili okupaciju i nametnuti fašistički teror, bili su samim tim i antifašisti, premda se u samom početku to neprihvatanje i spontani otpor nije uz punu svijest i izričito tako formulirano. Ali je to bila povoljna situacija za djelovanje komunista, koji će otpor organizirati i osvijestiti, pa je tako u ilegalnosti 15. svibnja formirana organizacija Komunističke partije Smokvica (prvi sekretar organizacije i organizator NOP-a je bio Jerko Tomašić), a malo zatim, u listopadu 1941. godine i organizacija SKOJ-a. Sve što je slijedilo je historija, kako bi se reklo. Uz politički rad na pridobivanju ljudi za antifašistički otpor, uz intenzivan rad na koordinaciji svoje aktivnosti s ostalim organizacijama na otoku, prikupljanje oružja i pripremu ilegalnih skloništa – pripreme su vršene i za diverzije protiv okupatora i akcije uznemiravanja okupatora (ispisivanje parola, paljenje vatri uz 1. maja, Dan oktobarske revolucije ...).

Mislim da je poučno pribilježiti pogibiju Jerka Tomašića. U jednoj od velikih racija talijanskih fašista, 15. ožujka 1943. uspjeli su uhvatiti Jerka. Istoga dana ga je Roncoroni osudio na smrt strijeljanjem, htjeli su to obaviti pred crkvom, čemu se suprotstavio svećenik, pa su to obavili podalje. Uz strijeljanje Jerka Tomašića je Ante Kunjašić Ivanov pribilježio: „I kao da je Jerkova pogibija potisnula mržnju koja je vladala u Smokvici između dva rata za razdoblja Kraljevine Jugoslavije, a poglavito za vrijeme šesto-siječanjske diktature. Čitava Smokvica je suosjećala za Jerkom i solidarizirala se emotivno s cijelom njegovom obitelji.“ (str. 116,117)

Krajem 1941. formirana je i prva udarna grupa za oružanu borbu protiv okupatora, a već polovinom 1942. godine „... u prvoj i drugoj grupi sa područja Blata i Vele Luke otišlo je u partizane oko 30 dobrovoljaca, a u trećoj grupi 23. lipnja 1942. otišla su i dva skojevca iz Smokvice ...“, da bi „... rujna 1942. otišli u partizane: student Bogdan Pecotić, student Stipe

Radovanović, srednjoškolac Ivan Drago Korunić, kovač Ante Baničević Ćefera i beogradski židov ing. Otakar Štajner.“ (str. 110) - uz napomenu da je B. Pecotić po direktivi morao od toga odlaska odustati i ostati u partizanskom logoru na Korčuli. A u rujnu 1942. godine izvršena je diverzija na Gradini: napadnut je kamion s uljem što su ga Talijani rekvirirali.

Organizirani otpor okupatoru poprimao je sve masovniju podršku (i brojem ilegalnih aktivista i brojem mladih koji su išli u partizane – velikim dijelom ilegalnim kanalima na Biokovo, njih 30 – i podrškom stanovnika Smokvice), a na tu su aktivnost talijanski fašisti jačali represiju – i to je potrajalo do kapitulacije Italije.

S kapitulacijom Italije nastupilo je tzv. „100 dana slobode“ popraćene narodnim veseljem, osnivanjem samostalne općine Smokvica-Čara, ali i dodatnim povećanjem partizanskih redova mobilizacijom 120 novih partizanskih boraca.

Njemačko-nacistička okupacija otoka krajem prosinca 1943. bila je težak partizanski poraz, dio stanovništva je otišao u zbjeg, a najteže borbe partizana s nadirućim njemačko-nacistički jedinicama vodile su se upravo i na području Smokvice, na uzvisini gdje se nalazi smokviško groblje. Gubici su obostrano bili veliki, a naročito je poginuo veliki broj „prekomoraca“ (spomenički je to obilježeno i u Veloj Luci i u gradu Korčuli) – mladost iz Istre i Slovenskog primorja koju su fašisti internirali u talijanske logore, a koji su se nakon kapitulacije Italije dobrovoljno priključili partizanskim jedinicama i prvu borbu su imali upravo na Korčuli. Njemačko je nadiranje pratio zbjeg stanovništva, a najveći je dio završio u El Shattu – iz Smokvice je tamo dospjelo 91 ljudi, među kojima je bilo dosta cijelih obitelji (str. 184-187).

Nacistička okupacija Smokvice potrajala je od kraja prosinca 1943. do 24. travnja 1944. godine. Život je bio strogo nadziran, kretanje ograničeno, a dio stanovnika je bio prisiljen graditi bunkere i kopati rovove. Ali je naročito teško bilo gladovanje – nikakvih aprovizacija hrane nije bilo. Od bojazni invazije partizanskih/savezničkih snaga prisilno su s cijelog otoka deportirali muški živalj starosti od 18-70 godina – iz Smokvice je tako deportirano u unutrašnjost

Hrvatske oko stotinu ljudi. Ali svejedno otpor nacistima nije posustajao, iako je bio oslabljen. Osnova toga otpora bili su partizani koji su ostali na otoku i nakon okupacije, u dubokoj ilegalnosti, postepeno se povezujući i pripremajući za obračune s okupatorom. Vrlo je upečatljiva i nadasve poučna crtica o uspostavljanju veza među preostalim partizanskim ilegalcima za nacističke okupacije, koju je ispričala prvoborkinja Ana Matić-Čoba (str. 183).

Desantom, što su ga izvršile jedinice 26. divizije NOVJ 23./24. travnja 1944. godine, oslobođen je zapadni dio otoka Korčule, uz veliki poraz njemačkih snaga. 25. travnja jedinice 26. divizije su se povukle na Vis, a oslobođeni dio otoka nadzirao je Korčulanski partizanski odred, vodeći nekoliko uspješnih borbi s njemačkim jedinicama koje su se utvrdile na položaju od Pupnata prema gradu Korčuli. A zbog jednog od poraza svojih jedinica izvršili su kaznenu ekspediciju i na Smokvicu i iz osвете htjeli „... likvidirati svećenika don Joza Mihovilovića, suradnika NOP-a i tajnika Mjesnog NOO-a“, ali su se ipak odlučili da ga ostave živog, ali su spalili župni ured „... i tako su otišle u pepeo matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih vođene od početka 17. stoljeća. Uništeni su brojni pisani dokumenti o prošlosti Smokvice kao i arhiv Osnovne škole u Smokvici od 1876.“ (str. 195).

Dakako da je u pregledu ratnog razdoblja Mirko Pecotić iznio mnoštvo činjenica i svjedočanstva, a naročito je dojmljiv način na koji smireno, s velikom pažnjom i poštovanjem govori o sudbinama brojnih Smokvičana (str. 131-175). U tom smislu mi se čini osobito vrijednim, rekao bih dragocjenim, njegov napor da poimenično nabroji imena Smokvičana koji su učestvovali u ratu, koji su poginuli u borbama ili bili na neki drugi način žrtve nacifašističkih okupatora. Uz spominjanje imena ide golemi broj fotografija pojedinaca, za sve poginule pripadnike uz fotografiju pridodana je kratka biografija, a tako je postupio i za veći dio ljudi koji su na neki način bili žrtve okupatorskog terora. Time odstupa od povijesnih prikaza kao pukih fakata i pokazuje kako živi ljudi u borbi za opstanak i očuvanje svog ljudskog dostojanstva stvaraju svoju vlastitu povijest, sazrijevajući i opredjeljujući se u borbama za slobodu. Za mene je taj prikaz silno poučan, a mislim da će biti i za svakog čitaoca Pecotićeve knjige.

Ovaj dio knjige M. Pecotić završava poglavljem o admiralu Bogdanu Pecotiću (str. 200-216). Od samoga početka ustanka Bogdan Pecotić se pripremao za aktivno uključivanje u NOP. I brzo je pokazao svoje sposobnosti borca i rukovodioca, podjednako u ilegalnom radu, u Korčulanskom partizanskom odredu, zatim kao komandant brigade na Biokovu i zatim redom na ostalim bojištima. O njegovom životnom putu M. Pecotić zaista piše detaljno i s poštovanjem, s pravo ga ističući kao značajnog i zaslužnog Smokvičana; ali je Bogdan Pecotić ušao u red i najistaknutijih vojnih rukovodilaca koji su izrasli izravno u borbama. Za sve to je postigao najviše odlikovanje narodnog heroja, najviši vojni čin – admirala flote, razna odlikovanja i priznanja za svoj rad, a za hrabru gestu oslobođenja Trsta 1. 5. 1941., kada se njemački komandant sa cjelokupnim garnizonom 3. 5. 1945. godine predao komandantu XX divizije Jugoslavenske IV. armije Bogdanu Pecotiću, dobio je orden Kutuzova. Svi koji su iole poznavali admirala Pecotića mogu posvjedočiti o njegovoj uzornoj samozatajnosti, skromnosti i ljudskoj dosljednosti – osobinama koje bi svakako morale biti uzor.

Četvrti dio knjige naslovljen je: „U socijalizmu, od 1945. do 1991.“ i podijeljen na sedam, obimom nejednakih poglavlja; tri su od njih najobimnija: *Kronološki pregled događaja u Smokvici od 1945. do 1991.* (15 stranica), zatim: *Djelovanje svih društveno-političkih organizacija u Smokvici* – uz informaciju o boravcima Tita i spomeničkom obilježavanju narodno-oslobodilačkog pokreta (32 stranice) i: *Poslijeratno zadrugarstvo u Smokvici* (14 stranica). Sva su poglavlja popraćena obimnim brojem fotografija – dokumentacijom koja je autentičan pokazatelj vitalnosti društvenog angažmana Smokvičana.

U prvom poglavlju („Opći pregled“) M. Pecotić daje kratku skicu društveno-političkih promjena u Jugoslaviji, naravno i u Hrvatskoj – promjena i konfliktnih situacija; ta je skica revijalnog obilježja, ali opravdana jer se reflektirala uvijek i na lokalne zajednice (s obzirom na evoluciju u oblikovanju političkih institucija na svim razinama društva).

Unutar tog političkog oblika zanimljiva je evolucija tzv. administrativne, ili samoupravne kompetencije Smokvice i nastojanja Smokvičana da imaju svoju općinsku upravu. I Smokvica je (s Čarom) „... od sredine 19. stoljeća

bila u političko-teritorijalnoj podjeli otoka Korčule u sastavu općine Blato.“ Do promjene dolazi nakon kapitulacije fašističke Italije, kada se odlukom Kotarskog komiteta KPH Blato osniva Općinski narodnooslobodilački odbor za Smokvicu i Čaru.“ (str. 243). Završetkom II. sv. rata ukidaju se općinski i uspostavljaju Mjesni odbor unutar Kotara Korčule, da bi onda slijedile višekratne promjene: 1952. opet se uspostavlja Općina Smokvica (s Čarom), ali se 1955. ukida – što je izazvalo veoma burna negodovanja, da bi nakon toga unutar jedinstvene općine Korčula osnovne samoupravne jedinice za lokalitete, pa i za Smokvicu, bile Mjesne zajednice. Premda je ovaj pregled borbe za lokalnu samoupravu sažeto prikazan, iz njega se može vidjeti koliko su (bili) složeni odnosi između lokaliteta na otoku. Svoj zahtjev za samostalnom općinom Smokvičani su zasnivali na uvjerenju da „... je imala jaku gospodarsku bazu te je bila financijski samodostatna s razvijenim vinogradarstvom.“ (str. 243)

No bez obzira na administrativni oblik lokalne samouprave (Općinska uprava ili Mjesna zajednica), društveno-politički i privredni život bio je stalno živahan, intenzivan, iako ne uvijek neproturječan. To M. Pecotić vrlo dopadljivo i vrlo sažeto pokazuje u poglavlju: „Kronološki pregled najvažnijih događaja u Smokvici od 1945. do 1990.“ (str. 227-242). Navodim samo nekoliko događanja kao ilustraciju iz kojih se vidi entuzijizam i duh zajedništva s kojim su Smokvičani poradili na napretku svoga mjesta:

- 1945. godine formiran je Štab za likvidaciju nepismenosti – osnovana je „Nabavlačko-potrošačka zadruga s.o.j., čime je u drugoj polovici svibnja obnovljeno zadrugarstvo Smokvice.“; a ova već 1947. prerasta u Poljoprivrednu zadrugu;

- 1948. u ožujku zbor birača pokreće inicijativu za elektrifikaciju, a već u prosincu Smokvica dobiva osvjetljenje (zahvaljujući i samodoprinosa i dobrovoljnom radu mještana); te godine počinje i akcija gradnje Zadrugnog doma i formiranje SRZ

(Seljačke radne zadruge – sa 59 od ukupno 206 smokviških domaćinstava);

- 1951. počinje gradnja vinarije, dovršena je 1954., a zatim je

proširivana;

- 1957. zasnovana je Osnovna osmogodišnja škola;

- 1959. osnovani su Turističko društvo i KUD „Ante Čefera“, a asfaltirano je i nekoliko lokalnih putova;

- 1971. osnovano je ugostiteljsko poduzeće „Brna“ i otvorena prva ljekarna;

- 1973. izgrađena je nova zgrada Župnog ureda (koju su nacisti spalili 1944.);

- 1978. obnovljena je folklorna igra Kumpanija;

- 1983. razdruživanje poljoprivredne zadruge „Jedinstvo“, a upravo je ta godina bila najizdašnija rodna u vinogradima;

- 1988. započela radom nova uljara; održana smotra općinskih puhačkih glazbi.

Sve to što se radilo inicirano je i obavljeno bilo od Smokvičana. Naravno da sve to nije moglo prolaziti bez teškoća, ali su i Mjesna zajednica i Osnovna organizacija Saveza komunista ustrajno radili na okupljanju ljudi, usklađivanju raznolikih interesa i razjašnjavanju nedoumica iz ratnog razdoblja – o čemu M. Pecotić informira u poglavlju: „Djelovanje Komunističke partije i ostalih Društveno-političkih organizacija“ (str. 248-280). U ovom poglavlju je potanko opisano i spomeničko obilježavanje poginulih Smokvičana u NOB-i kao i posjet Maršala Tita Smokvici. Važni dio društveno-političkog stanja je i odnos lokalne vlasti i mjesne župe, a M. Pecotić ga opisuje na str. 281-286.

Posebno će čitaocima biti zanimljivo i poučno šesto poglavlje: „Poslijeratno zadrugarstvo Smokvice“ (str. 287-300). Ukazano je na razvitak zadrugarstva, njegove mijene (oblikovanje) s obzirom na političke pravce razvoja poljoprivrede u Jugoslaviji, uspone i dostignuća – do raspuštanja i prestanka postojanja, postupak objedinjavanja smokviško-čarskih poljoprivrednika i proces razdruživanja. Poučno ne samo zbog navedenih obilježja, nego i zato što je zadrugarstvo Smokvice istovremeno imalo dugu historiju, tradiciju i bitan utjecaj na progres Smokvice; iskustva smokviškog zadrugarstva odlična su osnova za pozitivnu ocjenu njegovih mogućnosti modernizacije naše otočke poljoprivrede.

S koliko je poštovanja i pažnje M. Pecotić govorio o Smokvičanima svih zanimanja i zvanja tokom proteklih sedamdesetak godina prirodno je da je i knjigu završio kratkom napomenom o „Istaknutim Smokvičanima u drugoj polovici 20. stoljeća“. Najprije je istakao ljude koji su nakon 1973. godine obavljali raznolike funkcije u Smokvici, a zatim je poimenično, s biografijama spomenuo šestoro „mlađih“ koji su postigli visoke funkcije na poslovima izvan Smokvice: **Ranko Pecotić**(1939.-), inž. elektrotehnike; **Ante Pecotić** (1934.-2023.), dipl. ekonomist; **Marko E. Kalodera** (1924.-2007.), mg.prava, general; **Ivan Salečić** (1933.-2018.), publicist, nastavnik; **Marko Pecotić Kuzmić** (1944.-), mg. tehničkih znanosti; **Kuzma Pecotić** (1946.-2012.), kap. bojnog broda.

Knjiga završava tekstem „Umjesto Pogovora“ – bilješkom koja na vlastitom iskustvu Mirka Pecotića upozorava čitaoca na zlokobne posljedice razbuktavanja iste one pošasti (tzv. stranačke netrpeljivosti, isključivosti, mržnje) koja je bila prisutna i u društvenom životu do 1941. godine, pošasti na koju je upozorio tadašnji učenik Učiteljske škole Ante Kunjašić Ivanov u povodu fašističkog strijeljana Jerka Tomašića („mržnju koja je vladala u Smokvici između dva rata za razdoblja Kraljevine Jugoslavije, a poglavito za vrijeme šesto-siječanjske diktature“). Usprkos svim izazovima što su ga iz spomenute pošasti pratile, Mirko Pecotić je ostao dosljedan svojim uvjerenjima, a knjigom je o tome ostavio i snažno svjedočanstvo.